

38

SAD / SAD

OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 88 ajeta

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ۝ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّهِمْ وَشِقَاقِ ۝
 كَرَاهَتِهِمْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ قَدْ كَادُوا أَنْ يَخْتَلِقُوا ۝ وَأُولَئِكَ حِينِ مَنَاصِ ۝

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"

"Sad. Tako Mi Kur'ana koji opomenu sadrži", /1/ "doista su bahati i inadžije oni koji neće da vjeruju!" /2/ "Koliko smo Mi naroda prije njih uništili. I oni su za pomoć vapili, ali je bilo kasno!" /3/

Što se tiče odvojenih harfova, o njima je bilo riječi na početku sure El-Bekare; nema potrebe ponavljati i riječi Uzvišenog: **"Tako Mi Kur'ana koji opomenu sadrži"**, tj. Kur'an sadrži opomenu za ljude koji će im koristiti na ovom i budućem svijetu. Razišli su se u odgovoru na zakletvu, kažu riječi Uzvišenog: **"Svi su oni poslanike u laž utjerivali i kaznu Moju zaslužili."** Katade kaže da je odgovor:

"Doista su bahati i inadžije oni koji neće da vjeruju!" Ovo je mišljenje odabrao i Ibn-Džerir. A neki pak kažu: njegov je odgovor ono što sadrži sva sura, a Allah najbolje zna.

I riječi Tebareke ve teala:

"Doista su bahati i inadžije oni koji neće da vjeruju!", tj. zaista je Kur'an opomena za onog ko opomenu prima i pouka za onog ko pouku prima, kafiri se ne koriste Kur'anom jer su oni "bahati", tj. oholi su u odnosu na njega i fanatični su "inadžije su", tj. u suprotstavljanju njemu tvrdoglavo i radi razdvajanja. Zatim im prijete onim što se desilo ranijim narodima koji su nijekali te su stoga uništeni zbog suprostavljanja poslanicima i nepriznavanja objavljenih knjiga sa nebesa. I rekao je Uzvišeni:

"Koliko smo Mi naroda prije njih uništili", tj. narode koji su nijekali. **"I oni su za pomoć vapili"**, tj. u momentu kada ih je zadesila kazna tražili su pomoć, skrušeno se obraćali Allahu, dž.š. **"I čim bi silu Našu osjetili, kud koji bi se razbježali"** /El-Anbija, 12/, tj. bježali bi

"Ne bježite, vratite se uživanjima vašim, domovima vašim, možda će vas neko šta upitati." /El-Anbija, 13/ Pitan je Ibn-Abbas, r.a., o značenju riječi Tebareke ve teala **"I oni su za pomoć vapili, ali je bilo kasno!"**, i reče: u vrijeme vapaja - dove nema bježanja, tj. molili su onog momenta kada im nije koristilo. Muhammed ibn Ka'b kaže: "Pozivali su u vjeru monoteizam kada ih je napustio dunjaluk i pokajali su se u momentu kad tevba ne koristi." I Katade kaže: "Pošto su osjetili kaznu, htjeli su se pokajati, kad nije vrijeme za dovu." Lingvisti kažu: "Ennevas je kašnjenje; El-Bevs uraniti." I zato kaže Tebareke ve teala: **I oni su za pomoć vapili ali je bilo kasno.** Tj. nije vrijeme ostavljanja i napuštanja, a Allah upućuje na ispravan stav i mišljenje.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَاْفِرُونَ هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ۝
 أَجْعَلُ الْأَلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ۝ وَأَنْطَلِقُ الْأُمَلَأُ
 مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ آلَاءِ الْهَيْتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ۝ مَا سَمِعْنَا
 بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ ۝ أَمْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الذِّكْرَ مِنْ
 بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَل لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابَ ۝ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ
 رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۝ أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
 بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۝ جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْرُومٌ مِنَ الْآخِرَابِ ۝

"Oni se čude što im je jedan od njih došao da ih opominje, i govore nevjernici: "Ovo je čarobnjak? To je, zaista, nešto veoma čudno!" /4/ "Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!" /5/ "I oni ugledni između njih krenuše: "Idite i ostanite pri klanjanju bogovima svojim, ovima se, uistinu, nešto veliko hoće!" /6/ "Za ovo nismo čuli u vjeri predaka naših, ovo nije ništa drugo već namještena laž"; /7/ "zašto baš njemu, između nas, da bude poslana Opomena?!" Ali, oni u Opomenu Moju sumnjaju zato što kaznu Moju nisu iskusili.' /8/ 'Zar su u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i Darežljivog?' /9/ 'Zar i oni imaju vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je između njih? - neka se, onda, uz ljestve popnu.' /10/ 'Oni predstavljaju neznatnu urotničku vojsku koja će tamo biti poražena.' /11/

Obaviještava nas Uzvišeni o čudenju mušrika da je mogao biti poslan Allahov Poslanik, s.a.v.s., kao radost i opomena. Kao što kaže Uzvišeni:

* Objavljena nakon sure "El-Kamer.

"Zašto je čudno ljudima što Mi objavljujemo jednom između njih: 'Opominji ljude! A vjernike obraduj divnom nagradom kao Gospodara njihova! Nevjernici govore: 'Ovaj je zaista pravi čarobnjak?!'" (10:2) Zato Allah, dž.š., kaže na ovom mjestu:

"Oni se čude što im je jedan od njih došao da ih opominje", tj. podsjeti - obraduje slične njima.

"I govore nevjernici: 'Ovo je čarobnjak, lažov! Zar on da bogove svede na Boga jednog?'", tj. misle li oni da je samo jedan Bog i da nema drugog boga osim Njega? I čude im se kako su mogli ostaviti božanstva koja su obožavali njihovi očevi.

"To je, zaista, nešto čudno! I oni ugledni između njih rekoše", tj. njihovi predvodnici i uglednici govorahu: **"Idite i ostanite"**, tj. ostanite u vašoj vjeri. **"I ostanite pri klanjanju bogovima svojim"** i nemojte se odazivati na ono u što vas poziva Muhammed, u monoteizam - vjeru u jednog Boga - i riječi Uzvišenog: **"Uistinu, nešto veliko hoće!"**, tj. Muhammed želi svojom poslaničkom misijom postići čast i izdići se nad vama.

Navodi o povodu objave ovih časnih ajeta:

/16/ "Grupa kurejšijskih prvaka Ebu-Džehel el-As, Ibn-Vail el-Esved, Ibn el-Matlab i drugi, zatražili su da ih primi Ebu-Talib, pa pošto su došli kod njega, rekli su: 'O Ebu-Talibe, ti si naš prvak i najodabraniji među nama. Posavjetuj svoga bratića i naredi mu da prestane grditi naša božanstva', pa ga je pozvao da dođe. Pošto je došao, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'O sine moga brata (O bratiću), ovo su prvaci tvoga naroda i zamolili su da prestaneš grditi njihove bogove i pozivaju tebe i tvog Boga.' Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'O moj amidža, pa zar da ih ne zovem u ono što je bolje za njih.' 'U što ih pozivaš?', priupita. Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Pozivam ih da izgovore riječi koje će prihvatiti za vjeru Arapi i sa kojom će imati i strance.' I rekao je Ebu-Džehel, Allah ga prokleo, između njih. Reče: 'Recite: **La illahe illallah.**' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Kada biste mi dali Sunce u desnu ruku, isto bi od vas tražio.' Otišli su od njega srditi i rekli su: 'Tako nam Allaha, napadat ćemo te i tvoga Boga, Koji ti je to naredio.'"

"I oni ugledni između njih krenuše. Idite i ostanite pri klanjanju bogovima svojim, ovima se uistinu nešto veliko hoće." Od Es-Suddija u skraćenoj verziji prenosi Ibn Ebi-Hatem i Ibn-Džerir još dodaje: /17/ "Pošto su izišli prvaci, Poslanik, s.a.v.s., pozvao je svoga amidžu da izgovori - šehadet - da nema boga osim Allaha, i odbio je to učiniti: ostao je pri vjeri svojih predaka." Pa je u povodu toga sišao ajet: **"Ti, doista, ne možeš uputiti na pravi put onoga koga ti želiš uputiti."** (El-Kasas, 56) Kao što su oni rekli:

"Za ovo nismo čuli u vjeri predaka naših", tj. mi ovo u što nas poziva, u vjeru u jednog Boga, nismo čuli od naših predaka, rekli su: da je Kur'an

istina o tom bi nas obavijestili kršćani. **"Ovo nije ništa drugo već namještena laž"**, i dalje nastavljaju:

"Zašto baš njemu između nas da bude poslana opomena?!" Znači, oni smatraju nemogućim da posebno Muhammedu, s.a.v.s., bude objavljen Kur'an, mimo svih njih, kao što nam kazuje Uzvišeni Allah o njima u drugom ajetu:

"Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen nekom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!"

Rekao je Uzvišeni:

"Zar oni da raspoložu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovom svijetu. Mi jedne nad drugima uzdižemo...", i zato, pošto su ovo rekli, to upućuje na njihovo neznanje i slabu razboritost zbog nevjerovanja da je mogao Kur'an biti objavljen Poslaniku, mimo njih. I kaže Uzvišeni:

"Zato što kaznu Moju nisu iskusili", tj. oni ovako govore jer nisu okušali Allahovu kaznu i njenu žestinu. A zatim kaže Uzvišeni: da On upravlja u Svom carstvu, radi šta hoće, uzvisuje i unizuje koga hoće, upućuje i ostavlja u zabludi koga hoće i odabire za poslanika koga On hoće i pečati srce kome hoće i ne učestvuje sa Njim u vlasti ni koliko trun.

I zato kaže Uzvišeni, niječući njihove tvrdnje:

"Zar su u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i Darežljivoga?" Silan, Čija se veličina ne može obuhvatiti. Darežljiv, Koji daje šta hoće i kome hoće, kao što su riječi Uzvišenog:

"Da vi posjedujete riznice milosti Gospodara moga, i tada biste škrtarili iz straha da ne potrošite. Čovjek je uvijek tvrdica."

Riječi Tebareke ve teala:

"Zar oni imaju vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je između njih? - Neka se onda uz ljestve popnu", tj. ako oni imaju moći, neka se popnu uz ljestve, tj. nebeskim putevima do sedmog kata, a zatim kaže Uzvišeni:

"Oni predstavljaju neznatnu urotničku vojsku, koja će tamo biti poražena", tj. ta skupina koja niječe, koji su bahati i inadžije, bit će ponižena i pobijedena; kao što to kaže Uzvišeni: **"Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!"** (54:45)

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَرَعْوَنُ ذُو الْأَوْتَادِ ﴿١٦﴾ وَثَمُودُ
وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ الْأَعْرَابِ ﴿١٧﴾ إِنَّ كُلَّ الْأَكْذَابِ
الرُّسُلَ لَخَقَّ عِقَابٌ ﴿١٨﴾ وَمَا يَنْظُرُ هُمُ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مِّمَّا
مِنْ فَوْاقِ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْنَا لَنَا قِطْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

"I prije njih su narod Nuhov, i Ad, i Faraon, posjednik vojske, poricali", /12/ **"i Semud i**

Lotov narod i stanovnici Ejke; oni su se protiv poslanika urotili!" /13/ "svi su oni poslanike u laž utjerivali i kaznu Moju zaslužili." /14/ "A i ovi ne čekaju do jedan zvuk roga koji neće biti potrebno ponoviti", /15/ "i govore: 'Gospodaru naš, požuri i kazni nas, prije Dana u kojem će se račun polagati!'" /16/ "Ti otrpi ono što oni govore..."

Obavještava nas Uzvišeni o ovim prošlim stoljećima i onom što ih je zadesilo od kazni, upozorenja i nesreća zbog suprotstavljanja poslanicima i zbog nijekanja i neslušanja poslanika, a.s. Prethodno je navođeno opširno kazivanje na mnogo mjesta i riječi Uzvišenog: **"Oni su se protiv poslanika urotili"**, tj. oni su od vas bili jači, bogatiji i sa više djece i sve to nije ih poštediti Allahove kazne kada je došlo vrijeme i naredbe za to. I zato kaže Uzvišeni: **ال "Svi su oni poslanike u laž utjerivali i kaznu Moju zaslužili"**, pa je bio uzrok njihove propasti je nijekanje poslanika i neka budu oprezni velikim oprezom oni koji tako govore (rade).

Riječi Uzvišenog:

"A i ovi ne čekaju do jedan zvuk roga koji neće biti potrebno ponoviti", tj. neće biti potrebno ponoviti, bit će to samo jedanput i prikućit će se predznaci, tj. prikućit će se i približiti, i taj zov, to je puhanje kojim će narediti Uzvišeni Allah Israfilu da to potraje, i neće ostati niko na nebesima i na Zemlji osim onih koje Allah, dž.š., izuzme od toga.

I riječi Uzvišenog:

"I govore: 'Gospodaru naš, požuri i kazni nas prije Dana u kojem će se račun polagati!'" Tražili su da se ubrza ono što ih sljedi i što su zaradili od dobra ili zla na dunjaluku. A pošto su sve ove riječi bile ironične i nevjerovanja da će se to sve desiti, Uzvišeni Allah je rekao Svom Poslaniku, s.a.v.s., i naredio mu da se strpi nad njihovim provokacijama i eziiatima i da ga obraduje zbog njegove strpljivosti

* وَهَلْ أَتَاكَ نَبْوُ الْأَحْصَمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْحَرْبَ ﴿١٦﴾
 إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَنْخَفُصْ خَصْمَانِ بَعْضُنَا
 عَلَى آخِي بَعْضٌ فَأَحْكَمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ إِيَّاهُ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٧﴾
 إِنَّا هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجْعَةً وَلِي نَجْعَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنَاهَا
 كُلَّ وَعْرَتِي فِي الْخِطَابِ ﴿١٨﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجْعِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ وَإِنَّ
 أَكْثَرَ مِمَّا رَمَىٰ أَخْطَاءَ لِبَعْضِهِمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا

وَالصَّالِحِينَ وَقِيلَ يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ بِالْقِسْطِ وَنَهَىٰ عَنْ الْفَحْشَىٰ وَالْمُنْكَرِ وَكَرِهَ الْأَعْيُنَ
 u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao." /17/ "Mi smo brda potčinili da zajedno s njim hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije, pošto grane", /18/ "a ptice okupljene - svi su oni zbog njegovog hvaljenja hvalu ponavljali." /19/ "I učvrstili smo carstvo njegovo i dali mu

vjerovjesništvo i sposobnost da rasuđuje." /20/

Riječi Uzvišenog: **"I sjeti se roba Našeg Davuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao"**, tj. on je bio čvrst, učen i radin, pobožan i poznavalac Allahove vjere. U dva Sahiha navodi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /18/ "Davudov namaz i Davudov post Allahu su najdraži, spavao bi jednu polovinu noći, jednu bi trećinu probudio klanjajući nafilu namaz, a zatim bi jednu šestinu noći spavao. U postu je provodio svaki drugi dan. Nije bježao kada bi susreo i stalno bi se obraćao (Allahu)", tj. obraćao bi se Allahu, dž.š., svim svojim poslovima.

Riječi Uzvišenog:

"Mi smo brda potčinili da zajedno s njim hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije, pošto grane", tj. Uzvišeni je potčinio brda da hvale, da se odazovu visoka brda, ponavljaju za njim i hvale svakako Njega (Allaha). I riječi Uzvišenog:

"I ptice okupljene", tj. prikovane za zrak. **"Svi su oni zbog njegovog hvaljenja hvalu ponavljali"**, tj. pokorno ponavljali su njegovu zahvalu, kao što kaže Uzvišeni: **"O brda, ponavljajte zajedno s njim hvalu, i vi ptice!"** Isto tako ptice su izgovarale hvalu zajedno s njim i ponavljale sa njegovim ponavljanjem; kada bi proletjela ptica, a one bi hvalile u visinama i kad bi ga čule da uči Zebur ne bi mogle odvojiti se od njega, nego bi stale u visinama i hvalile bi i slavile. Isto tako bi se odazivala visoka brda i riječi Uzvišenog: **"I učvrstili smo carstvo njegovo"**, tj. dali smo mu puno carstvo i sve što je potrebno kraljevima, i riječi Uzvišenog: **"I dali mu vjerovjesništvo i sposobnost da rasuđuje"**, tj. poslanstvo i sve što je potrebno, razum, razumijevanje, razboritost, pravednost, ispravnost. **"I sposobnost da rasuđuje"**, tj. sposobnost da rasuđuje u svim pitanjima.

"A da li je do tebe doprla vijest o parničarima kad su preko zida hrama prešli", /21/ "kad su Davudu upali, pa se on od njih uplašio. "Ne

boje se" - rekli su - mi smo dvojica parničara, jedan drugom smo našao učinili, pa nam po pravdi presudi; ne budi pristrasan, i na pravi put nas uputi."/22/ "Ovaj prijatelj moj ima devedeset i devet ovaca, a ja samo jednu, i on mi reče: 'Daj ti nju meni!' - i u prepirci me pobijedi."/23/ "Učinio ti je, doista krivo! - reče Davud - time što je tražio da tvoju ovcu doda ovcama svojim; mnogi ortaci čine nepravdu jedni drugima, ne čine jedino oni koji vjeruju i rade dobra djela; a takvih je malo. I Davud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tlo i pokaja se."/24/ "I Mi smo mu to oprostili, i on je, doista, blizak Nama i divno prebivalište ga čeka."/25/

Komentatori Kur'ana kod ovih ajeta navode razne priše. Veći su broj israilijati (nepouzdan izvor), ne prenosi se pouzdanim izvorima od Poslanika, s.a.v.s., hadis koji bi bili obavezni prihvatiti. S obzirom na sve ovo, mi ćemo se ograničiti na ovo (kur'ansko) kazivanje, a konačno kompletno znanje je kod Allaha, dž.š. Kur'an je zaista hak istina i ono što on sadrži također.¹¹ I riječi Uzvišenog: **"Pa se od njih uplašio."** Bilo je to zbog toga što je on bio u Njegovom mihrabu, a to je najčasnije mjesto u Njegovoj kući, i već je naredio da tog dana niko ne ulazi, i nije primijetio nikog osim dvije osobe, koje su se popele na mihrab... I riječi Uzvišenog:

"I u prepirci me pobijedi", tj. pobijedio me je i nadvladao. I riječi Uzvišenog:

"I Davud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili", tj. stavili smo ga na ispit. I riječi Uzvišenog: **"Pade licem na tlo"**, tj. učinio je sedždu, **"pokaja se"**, tj. pokajao se za ono na čemu je bio; što se kaže za njega: "zaista dobra djela čestitih loša djela bliskih." I utvrdilo se da se pod sedždom u ovoj suri riječi Uzvišenog: **"pade licem na tlo"**, tj. pao je na sedždu i Poslanik, s.a.v.s., činio je tu sedždu. Buharija bilježi tumačeći ove riječi od El-Avama, a on kaže: /19/ da je pitao Mudžahida o sedždi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a on je odgovorio: "Pitao sam Ibn-Abbasa, r.a., odakle ti ta sedžda, zar ti ne čitaš riječi Uzvišenog:

...i od potomaka njegovih Davuda i Sulejmana..." (6:84) "Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov pravi put..." (6: 90), pa je vašem Vjerovjesniku naređeno da slijedi i ugleda se na primjer Davuda, a.s. Tu je sedždu činio Davud, a.s., pa je činio i Muhammed, s.a.v.s."

Razišli su se imami o pitanju ove sedžde: da li ona spada u obavezne sedžde. Neki je smatraju takvom, a

neki misle da ona spada u sedžde šukr (sedžda zahvale). I riječi Uzvišenog:

"I on je, doista, blizak Nama i divno prebivalište ga čeka", tj. njemu pripada na budućem svijetu blizina. Blizu njega će biti Uzvišeni i lijepo mjesto, a to su visoki stepeni, zbog njegove poslaničke misije i njegove potpune pravednosti koju je pokazao za svoje vladavine, kao što stoji u sahihu: /20/ "Pravednici će biti na mumberima osvijetljenim s desne strane Svemilosnog, a obije njegove ruke su desne..."

يٰۤاٰوَدُ

اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْاَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِيْنَ يَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ يَّمَّا تَسُوْا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

"O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahova puta; one koji skreću s Allahova puta čeka teška patnja na onom svijetu zato što su zaboravljali na Dan u kome će račun polagati."/26/

Ovo je preporuka od Uzvišenog onima koji imaju vlast, da među ljudima sudi po istini koja je došla od Njega Uzvišenog i da ne odstupaju (od njegove upute) te tako skrenu sa pravog puta. Allah je pripremio za one koji su zalutali i zaboravili za dan suđenja žestoku kaznu. Ibn Ebu-Hatim bilježi od Ibrahima Ebu-Zera, koji je već čitao knjigu, zaista El-Velid ibn Abdul-Melik pitao ga je hoće li halifa polagati račun? Ti si čitao prvu knjigu i čitao si Kur'an i shvatio si, pa sam rekao: "O Emirul-mu'minim, Allahu na povjerenje, jesi li ti draži Allahu, i Allahov poslanik Davud, a.s., Allah, dž.š., sastavio mu je poslanstvo i vlast a zatim mu je obećao u Njegovoj Knjizi i kaže Uzvišeni:

"O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede sa Allahova puta."

Za riječi Uzvišenog:

"...one koji skreću s Allahova puta čeka teška patnja na ovom svijetu zato što su zaboravili na dan u kome će račun polagati," Es-Sudij kaže: "Njima pripada žestoka kazna zato što su ostavili da rade za dan obračuna;" od Allaha je uputa za ispravan odgovor.

¹¹ Kazivanja koja su israilijati - na koja su nas upozorili komentatori Kur'ana, Allah im se smilovao, kratko rečeno: navodi da je Davud, a.s., poslao skupinu ljudi u rat da bi bili pobijeni kako bi posljiše oženio njihove žene i sastavio ih sa svojom ženom. Njih je bilo 99... Ne priliči Davudu, a.s., da bi učinio ovakav prostakluk.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا
 بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٣٧﴾
 أَمْ يَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ
 أَمْ يَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٣٨﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِئِنَّا
 لَيَبْدُرُؤُنَّ أَجْرُهُمْ
 وَإِنذَكَرُوا لَوْ لَا الْآلَاءُ ﴿٣٩﴾

"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kad budu u vatri!"/27/
"Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao sa onima koji prave nered na Zemlji, ili, zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i s grješnicima?"/28/
"Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili."/29/

Uzvišeni Allah obavještava da On nije stvorio stvorenja osim da Ga obožavaju i iskazuju Mu monoteizam, a zatim će ih skupiti na Sudnjem danu i nagraditi svakoga kako je zaradio; i zato kaže Uzvišeni:

"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima...", tj. poslije proživljenja i dana suđenja; **"pa teško nevjernicima kad budu u vatri!"**, tj. teško njima na dan suđenja od vatre koja ih očekuje. I riječi Uzvišenog:

"Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao sa onima koji prave nered na Zemlji, ili zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao s grješnicima?" Ne, nikako nisu jednaki kod Allaha, i upućuje nas Subhanehu Ve Teala da se moraju nagraditi pokorni i kazniti grješnici. Na ovo nas upućuje zdrav razum ispravno razmišljanje da je neminovno kažnjavanje i nagrađivanje. Pa silnik koji je činio veliki zulum na ovom svijetu umrijet će prekoračujući mjeru i čineći zulum; i onaj pokorni nad kojim je činjen zulum umre žalostan, i mora se napraviti razlika između njih dvojice, pa - ako se to ne desi na ovom svijetu - upozorava nas da ima druga kuća gdje će doći do nagrađivanja. I stoga je Allahova volja mudrost znanog i obaviještenog (o svemu) da dođe do pravde u kojoj neće ni trun biti nepravde, i na to upućuje Kur'an. Pa kaže Uzvišeni:

"Knjigu koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili", tj. vlasnici pameti; razum, množina razumi, a to je pamet - mozak. Hasan el-Basri kaže: "Tako mi Allaha neće ga razumjeti pamćenjem njegovih harfova i kršenjem njegovih normi dok jedan od njih ne kaže: proučio sam Kur'an sav."

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ
 إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾ إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعِثِّيِّ الصَّفِيَّاتِ الْجِيَادُ ﴿٣١﴾ فَقَالَ إِنِّي
 أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾ رُدُّوْهَا عَلَيَّ
 فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

"Mi smo Davudu poklonili Sulejmana; divan je on rob bio, i mnogo se kajao!"/30/
"Kad su jedne večeri preda nj bili izvedeni punokrvni konji koji su na tri noge stajali, a četvrtom jedva zemlju doticali", /31/
"on reče: Umjesto da mislim na Gospodara svoga, ja pokazujem ljubav prema blagu! - i oni se izgubiše iz vida."/32/
"Vratite mi ih! - i oni ih poče gladiti po nogama i vratovima."/33/

Obavještava Uzvišeni da je poklonio Sulejmana Davudu, tj. poslanika, kao što kaže Uzvišeni:

"I Sulejman naslijedi Davuda", tj. u poslanstvu, jer je on imao i druge sinove. Riječi Uzvišenog: **"Divan je on rob bio i mnogo se kajao"**, tj. hvaleći Sulejmana, koji je bio mnogo pokoran i pobožan i puno se kajao Allahu, dž.š.

Ibn Ebu-Hatim prenosi od Makhula; kaže: "Pošto je Allah, dž.š., podario Davudu, a.s., Sulejmana, upitao ga je: O sinčiću moj, šta je najvrednije - najljepše?" "Allahov smiraj i vjera (u Njega)." "A šta je najružnije", upita ga. "Nevjerstvo nakon vjere." "A šta je najslade", upita ga. "Allahova pravda između Njegovih robova", odgovori. "A šta je s najviše dobročinstva?" "Allahovo praštanje ljudima i kad ljudi jedni drugima praštaju", odgovori. Davud, a.s., reče: Ti si vjerovjesnik.

I riječi Uzvišenog:

"Kad su jedne večeri preda nj bili izvedeni punokrvni konji koji su na tri noge stajali, a četvrtom jedva zemlju doticali", tj. kada su bili dati Sulejmanu, s.a.v.s., u vrijeme njegova kraljevstva i vladavine konji koji su stajali na tri noge, a četvrtom jedva zemlju doticali. Mudžahid kaže: "To su oni koji su stajali na tri a četvrtom jedva doticali zemlju." A El-Džijad Brzi: Bilo je dvadeset konja sa krilima; ovako prenosi Ibn-Džerir.

"On reče: Umjesto da mislim na Gospodara svoga, ja pokazujem ljubav prema blagu!" - i oni se izgubiše iz vida. Navodi više prethodnika (selefa) i komentatora Kur'ana da je on bio zaposlen dunjalučkim poslom. Tako mu je prošao ikindija - namaz. On je nije izostavio namjerno, nego iz zaborava, kao što se desilo Poslaniku, s.a.v.s. U vrijeme opsjedanja Medine klanjao je ikindiju u akšamsko vrijeme, a to se nalazi u dva Sahiha u više rivajeta od Džabira, r.a., koji kaže: /21/ "Došao je Omer, r.a., na dan opsjedanja Medine poslije zalaska sunca, pa je grdio kurejšijske kafire govoreći: 'O Allahov Poslanice, još nisam klanjao a sunce je skoro

zašlo! 'Nisam ni ja klanjao', dodade Poslanik, s.a.v.s. Došli su u Bathu da uzmu abdest, pa je uzeo Allahov Poslanik, s.a.v.s., radi klanjanja namaza, pa su klanjali ikindiju nakon što je zašlo sunce, a zatim su klanjali akšam." Jedna skupina uleme na osnovu ovog slučaja došla je na stanovište da je ovo propisano, ali je to derogirano "Salatul-Haufom". Riječi Uzvišenog:

"Vratite mi ih! - i on ih poče gladiti po nogama i vratovima." Hasan el-Basri kaže: "Ne zapošljavaj me pri obožavanju moga Gospodara. To ti je posljednja prilika"; a zatim je naredio da ga zakolje. Ovako misle Katade i Es-Suddi: udario je sabljom po njegovu vratu i grkljanu. A Alija Ibn Ebi - Talha prenosi od Ibn-Abbasa, r.a.: "Gladio je glavu konja i njegov vrat iz ljubavi prema njemu." Ovo je mišljenje odabrao Ibn-Džerir i kaže da on neće mučiti životinju krvnički i uništavati svoju imovinu bezrazložno. Samim tim što ga je zaposlio od namaza gledajući njega i on (konj) za to nema grijeha.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَيَّ
كُرْسِيًّا جَسَدًا ثَقِيلًا ۖ ﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي
لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۖ ﴿٣٥﴾ فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ
رُحَاءً حَيْثُ أَصَابَ ۖ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَتَاءٍ وَعَوَاصِرٍ ۖ ﴿٣٧﴾
وَأَخْرَجْنَا مَقَرًّا مِّنْ فِي الْأَرْضِ فَادَا ۖ ﴿٣٨﴾ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ
بِغَيْرِ حِسَابٍ ۖ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّ لَنَا لَعِندَنَا لُزُفًا وَحُسْنَ مِثَابٍ ۖ ﴿٤٠﴾

"Mi smo Sulejmana u iskušenje doveli i na njegovo prijestolje tijelo bacili, ali je poslije ozdravio."/34/ "Gospodaru moj - rekao je - oprost mi i daruj mi vlast kakvu niko osim mene neće imati! Ti uistinu bogato daruješ!"/35/ "I Mi smo dali da mu služe: vjetar, koji je prema zapovijedi njegovoj blago puhao onamo kuda je on htio", /36/ "i šejtani, sve graditelji i gnjurci", /37/ "i drugi u bukagije okovani."/38/ Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži, nećeš zbog toga odgovarati!"/39/ "On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište."/40/

Kaže Uzvišeni: **"Mi smo Sulejmana u iskušenje doveli"**, tj. stavili smo na ispit

"i na njegovo prijestolje tijelo bacili," Ibn-Abbas, Mudžahid, Seid ibn Džubejr, El-Hasan, Katade i drugi kažu da znači šejtan **"ali je poslije ozdravio"**, tj. vratio svom prijestolju i vladavini i ozdravio je.¹² Na to upućuju hadisi sa više rivajeta od Allahova Poslanika, s.a.v.s.

Bilježi Buharija kod tefsira ovog ajeta od Ebu - Hurejrea, r.a., da Poslanik, s.a.v.s., kaže: /22/ "Sa namjerom da pomete u namazu, pa me je Uzvišeni Allah sačuvao od njega i htio sam ga zavezati za jedan od stupova džamijskih tako da ga vidite ujutro svi, pa sam se prisjetio riječi svoga brata Sulejmana, a.s.

'Gospodaru moj' - rekao je - 'oprost mi i daruj mi vlast kakvu niko, osim mene, neće imati!' Reče Revh: **"i odbio ga je prezreno."** Prenose ga isto tako Muslim i En-Nesai...

Prenosi Muslim u svom Sahihu od Ebu-Derdaa, r.a., i kaže: /23/ "Ustao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da klanja i čuo ga je gdje kaže: Utječem se Allahu od tebe - zatim je dodao: Proklinjem te Allahovim prokletstvom, (i to ponovio) tri puta i ispružio je svoje ruke kao da će nešto prihvatiti, pa pošto je završio sa namazom, upitali smo ga: 'O Allahov Poslanice, čuli smo te da govoriš u namazu ono što te nismo čuli ranije i vidjeli smo da si ispružio svoje dvije ruke.' Poslanik odgovori: 'Došao mi je Allahov neprijatelj sa bakljom vatre i uperio je prema mome licu. Rekao sam: utječem se Allahu od tebe (tri puta). Zatim sam rekao: 'Proklinjem Allahovim potpunim prokletstvom.' A zatim sam želio da ga uhvatim: tako mi Allaha, da nije doveo našeg brata Sulejmana, on bi bio svezan da se igraju sa njim djeca Medine."

Taberani bilježi od Rafi'a ibn Umejra, koji kaže: Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., gdje kaže: /24/ "Allah, dž.š., reče Davudu, a.s.: Gradi meni kuću na Zemlji; pa je Davud izgradio sebi kuću prije kuće koja mu je naređena da je gradi. Pa je Allah objavio: **Davude, načinio si sebi kuću prije Moje**, a on je odgovorio: O Gospodaru moj, ovako si odredio: ko nešto posjeduje, to i preferira; a zatim je počeo graditi mesdžid. Pošto je dovršio gradnju, srušila su mu se tri zida pa se požali Uzvišenom, pa mu je odgovorio: O Davude, ti nisi sposoban da gradiš meni kuću. Zašto, Gospodaru?, priupitao ga je. Zbog krvi koju si prolio, odgovorio mu je. O Gospodaru, zar to nije bilo radi Tebe i za Tvoju ljubav? - upitao ga je. "Da, ali su oni Moji robovi, a Ja sam milostiviji prema njima." To mu je bilo teško, pa mu je Allah objavio: "Ne žalosti se, jer ću Ja završiti njegovu gradnju rukama tvoga sina Sulejmana." Pa kada je umro Davud, a.s., počeo je sa izgradnjom, a pošto je okončao, prinio je žrtve i zaklao kurbane i okupio je Beni-Israiličane i objavio mu: "Ja vidim tvoju radost zbog izgradnje moga hrama, pa traži što hoćeš dat ću ti." Reče: "Molimo te da mi daš troje: mudrost; prijesto koji neće imati niko poslije mene; i ko uđe u ovu kuću radi namaza da bude čist od grijeha kao na dan kad ga je rodila majka." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Što se tiče dvoga, udovoljeno mu je, a ja želim da meni dadne treće."

¹² Prenosi je ovdje Ibn-Kesir, Uzvišeni mu se Allah smilovao. To su rivajeti koje je on lično nazivao: kazivanja koja u sebi imaju israilijati, koja se pripisuju Ibn-Abbasi, Katadi, Es-Suddiju i Mudžahidu. Ibn-Kesir kaže: "Izgleda da ih je uzeo Ibn-Abbas, r.a. Ako je to tačno da ih on (prenosi) od kitabija, a među njima ima onih

koji ne smatraju Sulejmana a.s. poslanikom. I riječi Uzvišenog: "Gospodaru moj" - rekao je - "oprost mi, i daruj mi vlast kakvu niko, osim mene, neće imati!" On je tražio od Uzvišenog Allaha da mu podari vlast kakvu nije imao poslije njega niko od ljudi. Ovo je vanjski smisao ajeta (bukvalni smisao).

I rekao je Uzvišeni, Čija je veličina očigledna: "I Mi smo dali da mu služe: vjetar - koji je prema zapovijedi Njegovoj blago puhao onamo kuda je On htio..." Kao što su riječi Uzvišenog:

"A Sulejmanu - vjetar, ujutro je prevaljivao rastojanje od mjesec dana, a navečer rastojanje od mjesec dana." (34:12) Ebu el-Kasim ibn Asakir kaže: Ajet koji dolazi poslije njega:

"I šejtani sve graditelji i gnjurci", i dao mu je što mu je dao, a na ahiretu će imati bez računa.

I riječi Uzvišenog: **"onamo kud je on htio"**, tj. onamo gdje je on htio iz gradova. I riječi Uzvišenog: **"i šejtani sve graditelji i gnjurci"**, tj. među njima je bilo i onih koje je upotrebljavao u građenju ogromnih građevina sa mihrabima binama, čvrstim posudama. I druge su teške poslove obavljali, koje nisu bili kadri ljudi. Bila je posebna skupina koji su bili gnjurci u moru vadili su bisere i dragulje i ostalo čega nije bilo osim tu.

"i drugi u bukagije okovani", tj. svezani lancima i priuzama; to su oni koji su odbili poslušnost i pogriješili i odbili raditi ili su loše radili i prekoračili su granicu u tom.

I riječi Uzvišenog:

"Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži, nećeš zbog toga odgovarati!", tj. eto tako smo ti dali puno kraljevstvo i potpunu vlast - onako kako si od Mene tražio, i daj kome hoćeš i uskratiti kome hoćeš: kako god uradiš, nikom nećeš račun polagati, to je tebi dozvoljeno. Sudi, vladaj kako hoćeš - bit će ispravno. Pošto je spomenuo Tebareke Ve Teala ono što je dao Sulejmanu, a.s., na dunjaluku, upozorio je Uzvišeni da će on imati ogroman udio također kod Allaha na budućem svijetu, pa kaže Uzvišeni:

"On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište", tj. na budućem svijetu. U Sahihu stoji da je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., dato na izbor: da bude rob i poslanik ili da bude vjerovjesnik, kralj koji će moći dati kome hoće i uskratiti kome hoće, bez odgovornosti i grijeha - pa je odabrao prvu ponudu, jer je ona veća kod Allaha i bit će priznatija na budućem svijetu, iako je druga ponuda - vjerovjesništvo sa kraljevstvom - također velika na dunjaluku.

وَأَذْكُرُ

عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَيْ مَسْنَى الشَّيْطَانِ يُنْصَبِ وَعَدَابِ ④
 أَرْكُضُ بِرَجْلِكَ هَذَا مُعْتَسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ⑤ وَوَهَبْنَا لِلرَّاهِلِ
 وَشَلَّاهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذَكَرْنَا لِلْأُولَى الْأَلْبَابِ ⑥ وَخَذْبِيدِكَ
 ضَعْنًا فَاصْرَبْ بِهِ وَلَا تَحْتِثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعِمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ
 أَوَّابٌ ④

"I sjeti se roba Našeg Ejjuba, kada je Gospodaru svome zavapio: 'Šejtan me na zlo

navraćao i misli lažne mi ulijeva!"/41/ "Udari nogom o zemlju - eto hladne vode za kupanje i piće!" /42/ "i Mi smo mu iz milosti Naše čeljad njegovu darovali i još toliko uz njih, da bude pouka za one koji imaju pameti", /43/ "i uzmi rukom svojom snop i njime udari, samo zakletvu ne prekrši. Mi smo znali da je on izdržljiv; divan je rob on bio i mnogo se kajao!"/44/

Spominje Uzvišeni Allah Svoga roba i poslanika Ejjuba, a.s., ono što ga zadesilo kao iskušenje, bolest njegova tijela i iskušenje u njegovom imetku, i nije bio niko sa njim ostao da ga služi u njegovoj bolesti, osim njegove žene: koja ga je čuvala iz ljubavi prema njemu i vjere u Allaha, dž.š., i Njegova Poslanika. Bila je primorana raditi u najmu kod ljudi da bi ga prehranjivala i služila ga oko osamnaest godina, a prije toga imao je ogromno bogatstvo i puno djece. Pa pošto je takvo stanje dugo potrajalo, skrušeno se obratio Gospodaru svjetova dovom:

"Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih Najmilostiviji..." (21:83/ A u ovom ajeti - kerimu kaže:

"...i sjeti se roba Našeg Ejjuba, kada je Gospodaru svome zavapio: ...šejtan¹³ me na zlo navraćao i misli lažne mi ulijeva!" Tada mu je uslišao dovu od milostivih Najmilostiviji. I naredio mu da ustane odmah i trči po zemlji; to je učinio i Allah je dao da provri izvor i naredio mu da se opere sa njega i tako je spalo ono što mu je smetalo. A zatim mu je naredio da udari po zemlji (iskopa) na drugom mjestu pa je potekao novi izvor i naredio mu da se napije sa tog izvora, pa mu je spalo sve što je imao na stomaku i tako se upotpunilo njegovo zdravlje iznutra i svana. I zato kaže Tebareke Ve Teale: "Udari nogom o zemlju - eto hladne vode za kupanje i piće". Imam Ahmed bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a.: da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /25/ "Dok se Ejub, a.s., kupao, pao je pred njega zlatni skakavac, pa ga je zamotao Ejub, a.s., u svoju odjeću i pozvao ga je njegov Gospodar Uzvišeni: O Ejjube! Zar te nisam obogatio ovim što vidiš? - Da, moj Gospodaru, rekao je, ali bez Tvoga bereketa nema bogatstva." Jedino ga bilježi Buharija.

Zato kaže Tebareke Ve Teala:

"...i Mi smo mu iz milosti Naše čeljad njegovu darovali i još toliko uz njih, da budu pouka za one koji imaju pameti." I zaista mu se smilovao Allah, dž.š., zbog njegovog velikog sabura i skrušenosti, smirenosti i pokajanja i podario mu je porodicu. El-Hasan i Katade kažu: "Allah, dž.š., oživio ih je naočigled njihov i udvostručio njihov broj." Riječi Uzvišenog: **"Da bude pouka za one koji pameti**

¹³ Rekoh: valjda se misli pod ovim riječima: "Šejtan me na zlo navraćao i misli lažne mi uliva", tj. da ga je zadesila bolest kao što su druge Allahove riječi... Mene je nevolja snašla... pa je šejtanom aludirao na bolest koja ga je snašla.

imaju“, tj. onima koji imaju pamet, da bi spoznali da su na kraju svakog sabura olakšanje i rahatluk.

I riječi Uzvišenog:

“...i uzmi rukom svojom snop i njime udari, samo zakletvu ne prekrši!” Zakleo se da će joj udariti sto štapova nakon što je učinila jedan od grijeha, pa pošto mu je Allah dao lijek da ozdravi i nakon pokazane iskrenosti njegove žene prema njemu, u služenju njemu i milosti i ljubavi prema njemu, naredio mu je Allah, dž.š., da s njom lijepo postupa i da na njenu dobrotu uzvratiti tako što će uzeti snop, a to je uže u kom je uvezano sto slamki, i da je udari jedanput: na taj bi način ispunio svoju zakletvu i tako se ogradio od svog mekušta a ujedno ispunio svoj zavjet. I ovo je rješenje problema za one koji se boje Uzvišenog Allaha; i ozdravio je. I zato kaže Uzvišeni:

“Mi smo znali da je on izdržljiv, divan je on rob bio i mnogo se kajao.”

وَأَذْكُرْ عَبْدًا نَا بَرَّهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي
وَالْأَبْصَارِ ﴿٤٩﴾ إِنَّا أَخْلَصْنَا هُمْ بِخَالِصَةِ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٥٠﴾ وَإِلَهُهُمْ
عِنْدَ نَائِلِ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ ﴿٥١﴾ وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ
وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٥٢﴾ هَذَا ذِكْرٌ

“I sjeti se robova naših, Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih”/45/
“Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet”/46/
“I oni su, zaista, u Nas od onih obdarenih dobrih ljudi.”/47/
“I sjeti se Ismaila i Iljasa i Zulkifla, svi su oni bili dobri.”/48/
“Ovo je lijep spomen!”

Uzvišeni Allah ističe nam vrijednosti Svojih robova vjerovjesnika i poslanika.

“I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih”, tj. sljedbenika lijepih djela i korisnih znanja, ustrajna ibadeta i dalekovidnih pogleda. I riječi Uzvišenog:

“Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet”, tj. učinili smo ih da rade za budući svijet i njih ne zanima ništa drugo. I podsjećaju ljude da rade za njega (budući svijet) i da će kao nagradu za to dobiti Džennet. I riječi Uzvišenog:

“...i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi”, tj. oni su od odabranih... I riječi Uzvišenog:

“...i sjeti se Ismaila i Iljasa i Zulkifla, svi su oni bili dobri”, već je bilo govora o njihovom slučaju - u suri El-Enbija, alejhim es-salatu ves-selam, tako da je nema potrebe ponavljati ovdje. I riječi Uzvišenog:

“ovo je lijep spomen”, tj. ovo je poglavlje u kome je spomen za one koji se sjećaju.

وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحَسَنَ مَنَابٍ ﴿٤٩﴾
جَنَّاتٍ عَدْنٍ مُّفْتَتِحَةً لَهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥٠﴾ مُتَّكِعِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِمَلَائِكَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ * وَعِنْدَهُمْ قَصْرَاتُ الْأَطْرَافِ مِنْ تَرَابٍ ﴿٥٢﴾ هَذَا مَا أَوْعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَمْ يَمُنُّ بِفَنَادٍ ﴿٥٤﴾

“...A one koji se grijeha budu klonili čeka divno prebivalište”/49/
“edenski vrtovi, čije će kapije biti za njih otvorene”,
50/ “u kojima će se odmarati, i raznovrsno voće i piće tražiti.”
51/ “Pored njih bit će hurije, istih godina, koje će preda se gledati.”
52/ “To je ono što vam se obećava za Dan u kome će se račun polagati”;
53/ “to će, doista, blagodat Naša biti, koja nikada neće prestajati!”/54/

Obavještava Uzvišeni o Njegovim sretnim robovima vjernicima, da njima pripada budući svijet i lijep završetak i mjesto i boravište u **“edenskim vrtovima”,** tj. baščama u kojima će boraviti, čija će im se vrata otvoriti, tj. kad im priđu, ona će im se otvoriti.

I riječi Uzvišenog: **“...u kojima će se odmarati”,** odmarat će podivši noge na krevetima... **“...i raznovrsno voće”,** tj. šta god zatraže, doći će im, i bit će im dostavljeno onako kako zažele. **“...i piće”,** tj. koju vrstu htjednu, doći će im sluge s tim.

“Pored njih bit će hurije, koje će preda se gledati”, tj. bit će potpuno jednakih godina i godišta.

“To je ono što vam se obećava za dan u kome će se račun polagati”, tj. ono što je obećano Njegovim bogobojažnim robovima; a zatim opisuje Uzvišeni Džennet, koji neće nestati; njegove su blagodati vječne. Pa kaže Uzvišeni: **“To će, doista, blagodat naša biti, koja nikada neće prestajati”,** kao riječi Uzvišenog: **“Bit će to dar koji će neprekidno trajati”(11:108).**

Riječi Uzvišenog:

“S plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom; to će biti nagrada onima koji se budu zla klonili, a nevjernicima će kazna vatra biti.” (13:35)

هَذَا وَإِنَّ لِلطَّغْيِينَ لَشَرَّ مَنَابٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا فَيَنْسِلُ الْمَهَادُ ﴿٥٦﴾
 هَذَا قَلِيدٌ وَفُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ وَآخِرُ مَنْ شَكَلَهُ أَدْوَجٌ ﴿٥٨﴾
 هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحَمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْجَاءَ لَهُمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا
 بَلْ أَنْتُمْ لَمَرْجَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيَنْسِلُ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا
 مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدَّهُ عَلَيْنَا بَصِغْتُمْ فِي النَّارِ ﴿٦١﴾ وَقَالُوا مَا لَنَا لَنَدْرِي
 رِجَالًا لَكُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾ أَخَذَتْهُمُ سَحَابٌ مِمَّنْ سَاغَتْ
 عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ إِنَّ ذَلِكَ لَلْحَقُّ نَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

"Eto toliko! A one koji budu zlo činili čeka najgore prebivalište": /55/ "Džehennem, u kojem će gorjeti; a grozne li postelje!"/56/ "Eto toliko! Pa neka okušaju vodu ključalu i kapljevину smrdljivu", /57/ "i druge slične ovima muke, mnogostruke." /58/ "Ova gomila zajedno će s vama, tiskajući se, u Džehennem ući! - Ne bilo im prostrano! u vatri će oni, doista, gorjeti!"/59/ "Vama ne bilo prostrano! - reći će oni - vi ste nam ovo pripremili, a grozna li boravišta!"/60/ "Gospodaru naš - reći će - udvostruči patnju u vatri onima koji su nam ovo priredili!"/61/ "I govorit će: Zašto ne vidimo ljude koje smo u zle ubrajali!"/62/ "i koje smo ismijavali? Da nam se nisu iz vida izgubili?"/63/ "Istina je, sigurno, da će se stanovnici Džehennema među sobom raspravljati." /64/

Pošto je Uzvišeni spomenuo stanje sretnih, odmah navodi stanje nesretnih. Njihovo mjesto i njihov završetak, na budućem svijetu kad bude dan obračuna. Pa kaže Uzvišeni: "Eto toliko! A one koji budu zlo činili", a to su oni koji su izišli iz pokornosti Uzvišenom Allahu i koji nisu bili poslušni Poslaniku, s.a.v.s., "čeka najgore prebivalište", tj. loš završetak i kraj. A zatim ga pojašnjava riječima Uzvišenog:

"Džehennem, u kojem će gorjeti", tj. ući će u njega sa svih njegovih strana, "a grozne li postelje! Eto toliko! Pa neka okušaju vodu ključalu i kapljevину smrdljivu." A što se tiče hamima, to je vrela voda, koja je dostigla najveći stepen. A el-gassak je hladno, koje dostiže najveće hladnoće, i bolna je to hrana.

I zato kaže Uzvišeni: "...i druge, slične ovima muke, mnogostruke", tj. i drugo tome slično, čime će biti kažnjeni, kao zem - herir i otrovi i ključalo piće i jelo zekum i penjanje na teške terene (brda) i druge će vrste kazni kušati i bit će poniženi.

I riječi Uzvišenog:

"Ova će gomila zajedno s vama, tiskajući se, u Džehennem ući - ne bilo im prostrano! U vatri će oni, doista, gorjeti." Ovo je obavijest od Allaha

Uzvišenog o onom što će reći stanovnici Džehennema jedni drugima. Kao što kaže Uzvišeni: "...i kad god neki narod uđe, proklinjat će onaj za kojim se u nevjerovanju poveo." (7:38)

Tj. umjesto selama oni će se međusobno proklinjati i jedni će druge u laž utjerivati zbog međusobnog nevjerstva, pa će reći skupina, koja je ušla prije druge.

"...ova će gomila zajedno s vama tiskajući se u

Džehennem ući! Ne bilo im prostrano i u vatri će oni doista gorjeti!" Pa će reći oni koji uđu (u vatru)

"Vama ne bilo prostrano!" - reći će oni - "vi ste nam ovo pripremili", tj. vi ste nas pozivali na ono što nas je dovelo do ovog stanja. "...a grozna li boravišta", tj. ružno je mjesto, boravište i stan.

"Gospodaru naš" - reći će - "udvostruči patnju u vatri onima koji su nam ovo priredili." Kao što kaže Allah, dž.š.:

"A kad se svi u njemu iskupe, tada će obični puk reći glavešinama svojim: Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im podaj dvostruku patnju u vatri!" "Za sve će biti dvostruka!" - reći će On - "ali vi ne znate." (7:38), tj. svakom od vas pripada kazna onakva kakvu zaslužuje; "...i govorit će:

"Zašto ne vidimo ljude koje smo u zle ubrajali i koje smo ismijavali? Da nam se nisu iz vida izgubili?!" Ovo je obavijest o kafirima (nevjernicima), koji su se razdvojili od vjernika kojima su se izrugivali na dunjaluku. Rekli su: "Šta je sa nama, mi ne vidimo one što su sa nama u vatri." Ovo su riječi sličnih Ebu-Džehelu, koji neće vidjeti Bilala i Suhejba i njima slične; neće biti sa njima, tražit će ih u Džehennemu ali ih neće naći. Zato će pitati sami sebe šta je sa njima, govoreći:

"Da nam se nisu iz vida izgubili?", tj. valjda su sa nama, ali naše oči ne dopiru do njih; tad će spoznati oni koji pitaju za one za koje pitaju da su u visokim stepenima (dženetskim). Odgovorit će im kao što kaže Uzvišeni:

"...i stanovnici Dženneta stanovnike vatre će doživati: 'Mi smo našli da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono čime je vama Gospodar vaš prijetio?' 'Jesmo!', odgovorit će. A onda će jedan glasnik među njima, da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: 'Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriješili.'" (7:44) Do riječi Uzvišenog:

"Uđite u Džennet, nikakva straha za vas neće biti, i ni za čim vi nećete tugovati." (7:49) I riječi Uzvišenog: "Istina je, sigurno da će stanovnici Džehennema među sobom raspravljati", tj. ono o čemu smo te obavijestili, o Muhammede, o međusobnom optuživanju stanovnika Džehennema. To je istina u koju nema sumnje.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا
مُنذِرٌ وَمَا مِن إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ
مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ إِنْ
يُوحَىٰ إِلَىٰ إِلَهِ آلِ آدَمَ أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

"Reci: Ja samo opominjem; nema boga osim Allaha, Jedinoga i Moćnog", /65/ "Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Silnoga, Onoga Koji prašta." /66/ "Reci: Ovo je vijest velika", /67/ "a vi od nje glave okrećete." /68/ "Ja nisam ništa znao o melekima uzvišenim kada su se prepirali" - /69/ "meni se objavljuje samo da jasno opominjem." /70/

Naređuje Uzvišeni Svom Poslaniku, s.a.v.s., da kaže nevjernicima i mušricima:

"Ja samo opominjem, nema boga osim Allaha, Jednog i Moćnog", tj. On je Jedini, sve je potčinio Sebi i svim upravlja. "Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih." Njemu pripada sve i svim upravlja. "Silni i Onaj Koji prašta", tj. Onaj Koji prašta uz svu Njegovu moć i veličinu. "Reci: ovo je vijest velika." "Vijest velika, od Uzvišenog, Kur'an. "...a vi od nje glavu okrećete", tj. nemarni ste.

I riječi Uzvišenog:

"Ja nisam ništa znao o melekima uzvišenim kada su se prepirali", tj. da nije objave, odakle bismo saznali o prepirci meleka. Misli na pitanje Adema, a.s., i odbijanje Iblisa da učini sedždu njemu i njegov izgovor kod Gospodara da je on bolji od njega.

"Meni se objavljuje samo da jasno opominjem."

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ تَوَاتَيْنِ
خَلْقُ بَشَرٍ مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ
سَاجِدِينَ ﴿٧٢﴾ فَسَجَدَ الْمَلَكَةُ كُلُّهُمْ أَسْمَعُونَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ
أَسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ يَا بَلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ
لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿٧٥﴾ قَالَ أَنَا خَيْرٌ
مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿٧٦﴾ قَالَ فَأَخْرِجْهَا فَاتَّكَ
رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِن عَنَّا لَعَنَتِي إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٧٨﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي
إِلَىٰ يَوْمِ يَبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿٨٠﴾ إِلَىٰ يَوْمِ الْوَقْتِ
الْعَلَّومِ ﴿٨١﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأَعُوذَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ
الْمُخْلِصِينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَّا
وَمِن نَّبَعِكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾

"I kad je melekima Gospodar tvoj rekao: "Stvorit ću čovjeka od ilovače", /71/ "pa kad mu savršen oblik dam i život u nj udahnem, vi mu se poklonite!" /72/ "Meleki su se, svi do posljednjeg, zajedno poklonili" /73/ "osim Iblisa; on se uzoholio i postao nevjernik." /74/ "O Iblisu! - rekao je On - šta te navelo da se ne pokloniš onome koga sam Ja stvorio? Jesi li se uzoholio ili misliš da si uzvišen?" /75/ "Bolji sam od njega - rekao je on - mene si stvorio od vatre, a njega od ilovače." /76/ "E, izlazi onda iz Dženneta! - reče On - proklet da si!" /77/ "Moje će te prokletstvo do Sudnjeg dana pratiti!" /78/ "Gospodaru moj! - reče on daj mi vremena do dana kada će oni oživljeni biti!" /79/ "Dajem ti - reče On - /80/ "do dana već određenog." /81/ "E tako mi dostojanstva Tvoga - reče - sigurno ću ih sve na stranputicu navesti", /82/ "osim Tvojih među njima robova iskrenih!" /83/ "Istinom se kunem i istinu govorim" - reče Allah - /84/ "sigurno ću svima, tobom i onima koji se budu povelili za tobom, Džehennem napuniti!" /85/

Ovo (kur'ansko) kazivanje spominjano je u suri Bekare, na početku sure El-A'raf i u suri El-Hidžr, Isra, El-Kehfu i na ovom mjestu. Ovdje se ističe da je Allah Subhanehu Ve Teala, najavio melekima stvaranje Adema, a.s., da će stvoriti čovjeka od ilovače, od posebnog blata. Prethodno im je naredio: Kad završim njegovo oblikovanje i stvaranje, poklonite mu se iz počasti, poštovanja i priznanja, ispunjavajući Allahovu, dž.š., naredbu. I izvršili su to svi meleki osim Iblisa, a on nije istog roda pa ga je izdala njegova narav; iako je bilo najpotrebnije da to on izvrši, odbio je učiniti naklon Ademu, a.s., prepirao se sa svojim

Gospodarom Uzvišenim. Pod izgovorom da je bolji od njega jer je on stvoren od vatre, a Adem je stvoren od zemlje - a vatra je bolja od zemlje, po njegovom mišljenju - i odbio je naredbu svoga Gospodara i tim činom postao je nevjernik i Uzvišeni ga je Allah odbacio, ponizio ga i udaljio od Svoje milosti i iz Svoje blizine. A Iblis je dobio ime po tome što je odbačen od Allahove milosti i što je, ponižen i pokuđen, spušten na Zemlju, i tražio je od Allaha da mu da vremena do Dana suđenja, pa mu je Allah, dž.š., dao vremena i neće ga odmah kažnjavati za njegove grijehе. Pošto je postao pošteđen od trenutnog kažnjavanja, koje mu je odgođeno do Sudnjeg dana, nastavio je grijешiti i prekoračio svaku mjeru u grijеšenju i rekao je:

"E tako mi Dostojanstva Tvoga, sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih među njima robova iskrenih!"

I riječi Allaha, dž.š.:

"Istinom se kunem, istinu govorim" - reče Allah. "Sigurno ću tobom i onima koji se budu povodili za tobom, Džehennem napuniti."

Kao što su riječi Uzvišenog:

"Odlazi" - reče On - "onima koji se za tobom budu povelili i tebi - kazna džehenemska bit će puna kazna". (15:63)

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ

الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٨٦﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

"Reci: Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještacen", /86/ "Kur'an je, doista, svijetu cijelom opomena!"/87/ "i vi ćete uskoro saznati njegovu poruku!"/88/

Kaže Uzvišeni Allah: **"Reci, o Muhammede, ovim mušricima" "ne tražim ja od vas"**, tj. moja je obaveza dostavljanje poslanice (Allahove riječi) i savjet, **"za ovo nikakvu nagradu"** - ne tražim od vas nikakvu dunjalučku korist da mi je date.

"...i ja nisam izvještacen", tj. meni je naredeno da ga dostavim i prenesem. Ne želim uvećati niti smanjiti, time želim Allahovo zadovoljstvo i nagradu na budućem svijetu. Sufjan es-Sevri prenosi od Abdullaha ibn Mesuda, r.a., koji kaže: "O ljudi, ko nešto spozna neka to prenosi, a za ono što ne znaš reci: Allah najbolje zna. To, zaista, spada u vrlinu čovjeka učenjaka, da kaže: Allah najbolje zna. Jer je Uzvišeni Allah rekao vašem Poslaniku, s.a.v.s.:

"Reci: Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i nisam izvještacen." "Kur'an je, doista, svijetu cijelom opomena." Znači, časni uzvišeni Kur'an opomena je svim punoljetnim ljudima i džinima, kao što su riječi Uzvišenog:

"...i da njime vas i one do kojih on dopre opominjem".(6:19)

I riječi Uzvišenog: **"I vi ćete uskoro saznati njegovu poruku"**, tj. na Dan suđenja. El-Hasan kaže: "O čovječe, doći će ti sigurno vijest pred smrt."

**Ovim završavam komentar sure
"Sad".
Allahu pripadaju zahvala, pohvala i
sve dobrote.**